

„BATERKÁREŇ ŠURANY“

DÔVOD HODNÝ OSOBITNÉHO ZRETEĽA

Ústavnému súdu Slovenskej republiky predložilo 62 sťažovateľov – fyzických osôb, návrh na začatie konania **o ústavnej sťažnosti z dôvodu hodného osobitného zreteľa**. Predložiteľ ÚS SR ústavnú sťažnosť považovali sťažovatelia za svoju morálnu i ústavnú povinnosť sledujúc to, aby orgán ochrany ústavnosti zabránil svojim rozhodnutím nenávratnému zničeniu (aj) nenahraditeľného a neobnoviteľného prírodného zdroja – najúrodnejšej poľnohospodárskej pôdy vo výmere cca 5 000 000 m² s dôsledkami ohrozenia potravinovej bezpečnosti Slovenskej republiky, ako aj z dôvodu možného ohrozenia/poškodenia ďalších zložiek životného prostredia v súlade aj s primárnym právom EÚ, z dôvodu ohrozenia/poškodenia života a zdravia kohokoľvek, k ohrozeniu/porušeniu práva na súkromie, k zásahu do práva na vlastníctvo fyzických a právnických osôb dotknutých prebiehajúcim vyvlastňovaním pozemkov, kedy k zásahu do základných práv môže dôjsť **v spojitosti s prípravou a realizáciou tzv. investičného projektu „Šurany Industrial Park“ – ťažkého chemického priemyslu tzv. „baterkárne“** (ďalej aj „baterkáreň“).

Obchodná spoločnosť **MH Invest, s.r.o.** (ďalej len „MH Invest“), ktorej jediným spoločníkom je **Ministerstvo hospodárstva SR** (ďalej len „MH SR“), podal dňa **07.06.2022** žiadosť na MH SR o vydanie osvedčenia o významnej investícii. MH SR za „1 noc“ posúdilo rozsiahlu žiadosť MH Invest a už dňa **08.06.2022** podalo vláde Slovenskej republiky (ďalej len „vláda SR“) návrh na vydanie uznesenia, ktorou konštatuje, že investičný zámer baterkárne je vo verejnom záujme.

Vláda SR už dňa 08.06.2022, teda 1 deň po podaní žiadosti MH Invest a po podaní návrhu MH SR vláde SR, prijala uznesenie, v ktorom konštatovala, že uskutočnenie investičného zámeru baterkárne je vo verejnom záujme.

Existencia verejného záujmu na realizácii akéhokoľvek investičného projektu predstavuje zákonný predpoklad pre vydanie osvedčenia o významnej investícii. Verejný záujem na postavení baterkárne odôvodnil MH Invest v žiadosti nasledovne, cit. „**Základnom verejného záujmu je zvýšenie atraktivity SR ako investičnej destinácie špecificky pre investície s vyššou pridanou hodnotou.**“.

S odôvodnením existencie údajného verejného záujmu spoločnosťou MH Invest, ani názorom vlády SR o existencii verejného záujmu na uskutočnení baterkárne, **sa sťažovatelia, a ani viac ako 17 000 občanov, ktorí podpísali petíciu v papierovej alebo elektronickej podobe, nestotožňujú**. Títo občania Slovenskej republiky realizáciu (výstavbu) baterkárne zahraničného investora v súkromnom záujme, a to v katastrálnom území Šurany, Bánov a Nitriansky Hrádok, **rigorózne odmietajú**. Napokon, v lokalite zámeru tzv. baterkárne je nezamestnanosť na najnižšej úrovni na území Slovenskej republiky - nedosahuje ani 3 %.

Sťažovatelia dôvodnia v ústavnej sťažnosti predloženej z dôvodu hodného osobitného zreteľa Ústavnému súdu SR tým, že pri investičnom projekte tzv. baterkárne ide o súkromný (komerčný) záujem zahraničného investora, teda nie deklarovaný verejný záujem tak MH Invest, MH SR, ako aj vládou SR.

Verejný záujem, podľa názoru sťažovateľov, spočíva v ochrane (aj preventívnej) životného prostredia - konkrétnych zložiek životného prostredia, kedy jednou z nich sú aj organizmy – ľudské bytosti. Sťažovatelia zastávajú názor, že výstavbou baterkárne dôjde k nenapraviteľným škodám na životnom prostredí - k zničeniu národného bohatstva a prírodného dedičstva – poľnohospodárskej pôdy najvyššej bonity s najvyšším produkčným potenciálom vo výmere cca 5 000 000 m² (pôdny typ

černozem), k porušeniu podzemných vôd, k porušeniu práva na podnikanie poľnohospodárov, k potenciálnemu poškodeniu geotermálnych zdrojoch energie pod povrchom plávaného zámeru, ktorý je najčistejším zdrojom energie, k ohrozeniu/poškodeniu chránených území v lokalite zámeru, a k ďalším nereparovateľným škodám na životnom prostredí, na ekosystémoch, k porušeniu ekologickej stability, k ohrozeniu potravinovej bezpečnosti občanov SR, a podobne.

Autorský kolektív pod vedením Dr. h. c. prof. Ing. Milana Dema, PhD. *et al.* (2007) uviedol, že **pôdny typ tzv. černozem patrí k našim najúrodnejším chráneným pôdam** a tento pôdny typ sa nachádza v najteplejších oblastiach nížin našej krajiny. **Limitujúcim faktorom existencie tzv. černozeme je dostatok vody, pôdny profil je periodicky zvlhčovaný podzemnou vodou.** Zároveň autorský kolektív doplnil, že cit. „Prvoradá význam pôd je daný potrebou výživy obyvateľstva, nakoľko určujúca časť potravín či už rastlinného pôvodu alebo aj živočíšneho pôvodu sa produkuje na pôde.“, a tiež cit. „Rámcovo môžeme uviesť, že asi jedna tretina našich pôd je úrodná (černozeme, čiernice, fluvizeme, hnedozeme)“, ako aj cit. „**Strategickým záujmom SR je bezpodmienečné udržanie produkčne výkonné poľnohospodárstva, efektívne celoplošné obhospodarovanie pôdneho fondu s cieľom zabezpečenia potravinovej bezpečnosti.** (Demo, M. *et al.* Udržateľný rozvoj. Život v medziach únosnej kapacity biosféry, Nitra, 2007. s. 128)

Sťažovatelia majú za to, že ide o urgentnú vec, a z toho dôvodu podali ústavnú sťažnosť z dôvodu osobitného zreteľa (neobrátili sa najskôr so žiadosťou o poskytnutie súdnej ochrany všeobecnými súdmi). Poskytnutie ochrany ústavnosti Ústavným súdom SR, po eventuálnom skončení konania/konaní pred všeobecnými súdmi, sa môže v prípade ústavnou sťažnosťou namietaných práv minúť účinku, keďže poruchy (aj) na životnom prostredí a na jej konkrétnych zložkách (vrátane organizmov – ľudí), na ekosystémoch, likvidačné dopady na ekologickú stabilitu, trvalo udržateľný rozvoj, nenávratné zničenie prírodných zdrojov (antropogénnou - ľudskou činnosťou neobnoviteľných zdrojov), budú v čase skončenia konania pred všeobecnými súdmi nereparovateľné, nenahraditeľné, nenávratne s pravdepodobnosťou hraničiacou s istotou zničené.

S výstavbou investičného projektu tzv. baterkárne sa má začať, podľa zámeru predloženého Okresnému úradu Nové Zámky, odboru starostlivosti o životné prostredie, v krátkom čase - termín začatia výstavby baterkárne je určený na 4Q/2024.

Vzhľadom na to, že ide o tzv. urgentnú vec, všeobecné súdy nedokážu - podľa názoru sťažovateľov - zabezpečiť rýchlu a účinnú ochranu ústavných práv vo vzťahu k namietaným porušeniam práv v tak krátkom čase, a z toho dôvodu sa sťažovatelia so žiadosťou o poskytnutie ochrany ústavnosti obrátili priamo na Ústavný súd SR ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti.

NEEXISTENCIA VEREJNÉHO ZÁUJMU NA VÝSTAVBE „BATERKÁRNE“

Výstavbou ťažkého chemického priemyslu označeného ako „Industrial Park Šurany“ – tzv. baterkárne ide, podľa názoru sťažovateľov, o súkromný (komerčný) záujem zahraničného investora, a nie o deklarovaný verejný záujem.

Sťažovatelia poukázali v ústavnej sťažnosti na stret verejného záujmu (ochrana životného prostredia a jeho zložiek vrátane ochrany najúrodnejšej poľnohospodárskej pôdy, ochrana zdravia a života, ochrana majetku, ochrana súkromia a pod.) a súkromného (komerčného) záujmu zahraničného investora spojeného s výstavbou tzv. baterkárne. Predmetný konflikt verejného a súkromného záujmu bol prítomný už v procese rozhodovania orgánov verejnej moci (porušovateľov práv

označených v ústavnej sťažnosti), kedy práve súkromný (komerčný) záujem nadradili porušovatelia nad verejný záujem. Sťažovatelia majú za to, že na zachovaní priaznivého životného prostredia a jej zložiek je verejný záujem, ktorú navyše tak minulé, ako aj súčasná vláda deklaruje v Programovom vyhlásení vlády SR, ako aj v jednotlivých programoch politických strán a hnutí, ako aj v strategickom dokumente označenom ako „Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030“, príkladmo nasledovne, cit. „Základnou víziou Envirostratégie 2030 je dosiahnuť lepšiu kvalitu životného prostredia a udržateľné obehové hospodárstvo, založené na dôslednej ochrane zložiek životného prostredia a využívajúce čo najmenej neobnoviteľných prírodných zdrojov a nebezpečných látok, ktoré budú viesť k zlepšeniu zdravia obyvateľstva. Ochrana životného prostredia a udržateľná spotreba budú viesť k zlepšeniu zdravia obyvateľstva.“.

Právo na priaznivé životné prostredie je nielen základným právom, ale aj verejným statkom (hodnotou), na ktorej zachovaní je podľa názoru sťažovateľov verejný záujem. Najvyšší súd SR vo svojej rozhodovacej praxi už konštatoval, cit. „Nie je možné v mene verejného záujmu ohrozovať zdravie osôb, či životné prostredie.“.

Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti akcentujú **princíp trvalo udržateľného rozvoja**, kedy v preambule Listiny základných práv a slobôd je tento vyjadrený nasledovne, cit. „**pripomínajúc svoj podiel zodpovednosti voči budúcim generáciám za osud všetkého života na Zemi**“. Princíp trvalo udržateľného rozvoja je inkorporovaný aj v Ústave SR.

V roku 1992 na konferencii v Riu de Janeiro bola zdôraznená závažnosť problematiky enormného tlaku na prírodné zdroje, ktoré nie sú nevyčerpatel'né. Za mimoriadne dôležité označili predstavitelia 178 štátov vytváranie stratégií ich trvalo udržateľného rozvoja. **Za základný prvok stratégie označili ochranu pôdneho fondu.** Na predmetnej konferencii sa predstavitelia štátov vyslovili za prijatie a deklarovanie dokumentov o základných princípoch zaobchádzania s pôdnym fondom. Medzi hlavné, pre človeka dostupné zdroje patrí povrch Zeme. Ten sa skladá z pôdy, vody a na ne viazaných rastlín a živočíchov. V zmysle záverov konferencie vo vzťahu k pôde, vode, rastlinám a živočíchom **uviedli, že ich využívanie nesmie spôsobiť ich znehodnotenie, či zničenie, lebo od ich nepretržitej produkčnosti je závislá existencia ľudstva.**

Autorský kolektív pod vedením doc. Ing. Jaroslava Noskoviča, CSc. (2012) uviedol, cit. „Nepopierateľnou skutočnosťou posledných desaťročí je, že kvalita nášho životného prostredia sa neustále zhoršuje, preto sa stáva limitujúcim faktorom rozvoja celej ľudskej spoločnosti. **Človek si viac začal uvedomovať, že život na Zemi je pominuteľný, pretože životné prostredie je zničiteľné, jeho prírodné zdroje sú vyčerpatel'né, a tým aj rozvoj celej ľudskej spoločnosti zastaviteľný.**

Najvyšší súd SR vo svojej rozhodovacej praxi riešil stret dvoch verejných záujmov a vyslovil nasledovný právny názor, cit. „S prihliadnutím na čl. 44 Ústavy Slovenskej republiky a § 17 ods. 1 zák. č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí pre Najvyšší súd vyplýva záver, že verejný záujem na ochrane životného prostredia ako základného predpokladu existencie ľudskej bytosti je mimoriadny a preto právny poriadok Slovenskej republiky mu venuje zvýšenú pozornosť a v prípade stretu tohto verejného záujmu s výkonom niektorých práv jednotlivcov je na základe uvedeného prípustné výkon týchto práv obmedziť. Toto je najmä evidentné v prípade stretu verejného záujmu na ochrane životného prostredia a súkromných práv.“, ako aj cit. „Vzhľadom na bezprostrednú odozvu dopadu negatívnych ľudských činností na životné prostredie ako celok, ktoré neakceptuje ani štátnu suverenitu, ani hranice štátov, ani normatívne zákazy a príkazy – **je to trvalé beneficium, resp. trvalý kolektívny záujem, ktorý,** najmä vo vzťahu k občanom v zmysle právno-filozofickej teórie spoločenskej zmluvy z konca 18. storočia priamo zaťažuje štát – v prenesenom zmysle (...), a ktoré

musí existovať bez toho, aby jednotlivec chcel, mohol alebo s jeho existenciou spojenú vôľu právne prejavíť mal, lebo bez jeho existencie už svoju vôľu neprejaví, lebo bez jeho existencie nie je možné blahobyť ľudstva dosiahnuť vôbec a zabezpečenie základných ľudských práv vrátane ústavou garantovaného práva na život je nemysliteľné.

NEPOSUDZOVANIE VPLYVOV ZÁMERU „BATERKÁRNE“ NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

MH Invest predložil Okresnému úradu Nové Zámky, Odboru starostlivosti o životné prostredie, Podzámska 25, 940 02 Nové Zámky (ďalej len „OU NZ“) dňa 31.05.2024 zámer „Šurany Industrial Park“ (ďalej aj „zámer“) podľa príslušných ustanovení Zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

V zmysle Zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie mal navrhovateľ (MH Invest) zákonnú povinnosť **vypracovať zámer vo variantoch** z dôvodu objektívneho posudzovania vplyvov zámeru na životné prostredie. Rozlišuje sa **tzv. nulový variant**, t. j. stav, ak by sa navrhovaná činnosť neuskutočnila, a tiež **variant navrhovanej činnosti**, teda opísanie dopadu zámeru na ŽP, pokiaľ sa zámer zrealizuje. MH Invest v zámere k projektu tzv. baterkárne doručil domnelý **tzv. nulový variant navrhovanej činnosti**. V tzv. nulovom variante ide o stav, ktorý by nastal, aby sa navrhovaná činnosť tzv. baterkárne nerealizovala. **V zámere sa ohľadom tohto nulového variantu zamerá MH Invest, s. r. o. na tzv. invazívne dreviny v dotknutej lokalite.** V nulovom variante však MH Invest opomenul, a teda neriešil dopady zámeru na geotermálne pramene pod povrchom zeme, podzemné vody, ako ani záber 500 hektárov poľnohospodárskej pôdy s najvyšším produkčným potenciálom, ktorej osobitnú ochranu poskytuje samotná Ústava SR, ani vplyv tzv. baterkárne na chránené územia, zložky životného prostredia vrátane človeka vrátane hrozieb spojených s týmto ťažkým chemickým priemyslom, ako ani vplyv na zníženie ceny nehnuteľností v dotknutom území po prípadnej výstavbe baterkárne, ako ani vplyv na podnikateľskú činnosť (poľnohospodárske využívanie pôd podnikateľmi – poľnohospodármi) a podobne.

OU NZ rozhodol o zámere tzv. baterkárne v zisťovacom konaní tak, že sa nebude posudzovať podľa Zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie. V rozhodnutí OU NZ navyše vylúčil odkladný účinok odvolania proti výroku rozhodnutia týkajúceho sa toho, že zámer sa nebude posudzovať podľa Zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, a to okrem iného s odôvodnením, cit. „Nevylúčením odkladného účinku rozkladu, by mohla spoločnosť navrhovateľa a Slovenskej republiky, vzniknúť nenahraditeľná ujma, a preto správny orgán rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.“. Takéto odôvodnenie nepriznania odkladného účinku považujú sťažovatelia za svojvoľné, nedostatočne odôvodnené, a teda nepreskúmateľné a arbitrárne.

Európsky súd pre ľudské práva vo veci *Hatton a ostatní proti Spojenému kráľovstvu* posudzoval dva záujmy a uviedol, že **iba samotný odkaz na hospodársky blahobyť krajiny v tak citlivej oblasti, ako je životné prostredie, nestačí na to, aby prevážil nad inými záujmami.**

ZHRNUTIE

Porušovatelia práv, ktorí sú označení v ústavnej sťažnosti, ignorovali, podľa názoru sťažovateľov **základné práva (ľudské práva)** garantované Ústavou, Listinou základných práv a slobôd, primárnym právom EÚ, medzinárodnými dohovormi o ochrane ľudských práv, a preto sťažovatelia namietajú v ústavnej sťažnosti porušenie nasledovných práv:

- a) práva na priaznivé životné prostredie,

- b) práva na ochranu a zveľad'ovanie životného prostredia,
- c) práva na neohrozovanie životného prostredia a prírodných zdrojov,
- d) práva na šetrné využívanie prírodných zdrojov, na ochranu poľnohospodárskej pôdy, na ekologickú rovnováhu a na účinnú starostlivosť o životné prostredie a ochranu určeným druhom voľne rastúcich rastlín a voľne žijúcich živočíchov,
- e) práva na osobitnú ochranu poľnohospodárskej pôdy ako neobnoviteľného prírodného zdroja,
- f) práva na potravinovú bezpečnosť,
- g) práva na súkromie,
- h) práva na ochranu vlastníctva.

Porušovatelia ignorovali aj **ústavné príkazy** adresované tak štátu (vrátane porušovateľov), ako aj spoločnosti. Z hľadiska ústavných príkazov ide napríklad o ústavnú povinnosť (nie možnosť) poskytnúť osobitnú ochranu poľnohospodárskej pôde zo strany štátu i spoločnosti, na ktorej zachovaní pre súčasné i budúce generácie je nesporne verejný záujem, povinnosť chrániť a zveľad'ovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo.

Autorský kolektív pod vedením Dr. h. c. prof. Ing. Milana Dema, PhD. *et al.* (2007) k morálnemu rozmeru udržateľného rozvoja doplnili nasledovné, cit. „udržateľný vývoj je akási nová zmluva medzi človekom a prírodou. Je to nový spôsob života v mene a za jeho udržanie.“ (Demo, M. *et al.* Udržateľný rozvoj. Život v medziach únosnej kapacity biosféry, Nitra, 2007. s. 39). **Ľudské správanie, ktoré ničí prírodu, je nemravné. Ľudia by nikdy nemali zasahovať do prírodných procesov s výnimkou naplnenia životne dôležitých potrieb, kedy výstavba a prevádzka ťažkého chemického priemyslu – baterkárne na najúrodnejšej poľnohospodárskej pôde s určitosťou myšlienku trvalo udržateľného rozvoja nielenže nenapĺňa, ale túto decimuje.**

Z hľadiska rozmeru udržateľného rozvoja odkazujú sťažovatelia na názor Buchholza (1993), ktorý uvádza, že „**ľudské bytosti nie sú stredom sveta, ani nestoja v centre Zeme. Je to iba jeden druh i keď dôležitý vo svete obývanom tisícmi druhov. Ľudia bez existencie týchto druhov by nemohli prežiť, zatiaľ čo ďalšie rastlinné a živočíšne druhy by mohli bez ľudského zásahu prežiť celkom dobre.**“

* * * * *

„Budúcnosť našich detí závisí na tom, ako budeme schopní naučiť sa žiť v harmónii s prírodou a medzi sebou samými. Trvalo udržateľný rozvoj znamená, že už nemôžeme pokračovať v uspokojovaní svojich vlastných záujmov na úkor budúcich generácií.“

(Gro Harlem Bundtlandová, Naša spoločná budúcnosť, Our Common Future, 1987)